

บทที่ 4

สปาร์ตา

(Sparta)

If Sparta was deserted and only its temple and its ground plan left,
future generations would never believe that its power had matched its
reputation.....withour any urban unity, made up as it is distinct
villages in the old style, its effect would be trivial !

1. สภาพการเมืองและสังคม

การศึกษาประวัติศาสตร์กรีกในช่วงใกล้ปี 660 B.C นั้นทำได้ง่ายกว่าการศึกษาเหตุการณ์ต่าง ๆ ก่อนหน้าสมัยที่กล่าวนี้ เรื่องราวส่วนใหญ่ก็เป็นเรื่องการแข่งขันกันระหว่างสองนครรัฐคือสปาร์ตา (ลาโคเนีย) และเอเธนส์ (อัตติกา) ซึ่งทั้งสองฝ่ายต่างก็เป็นตัวแทนของเผ่าพันธุ์เฮลเลนิกด้วยกันแต่มีการดำเนินชีวิตที่ไม่เหมือนกัน เอเธนส์ถือว่าสืบเชื้อสายมาจากไอโอเนียในขณะที่สปาร์ตาถือว่าพวกตนคือลูกหลานของดอเรียน พวกนี้จะกระจัดกระจายกันอยู่โดยพวกสปาร์ตาอยู่ที่บริเวณช่องแคบ ส่วนพวกเอเธนส์จะอยู่กระจัดกระจายและมีอิทธิพลในบรรดาหมู่เกาะต่าง ๆ ในบริเวณทะเลอีเจียน เมื่อเวลาต่อมาอำนาจทั้งสองก็เกิดปะทะกันและเกิดเป็นสงครามระหว่างนครรัฐคือสงครามเพลอปอนเนเซียน

บริเวณที่ราบระหว่างหุบเขาที่เรียกว่าลาซิเดมอนอันเป็นที่ตั้งของสปาร์ตานั้นมีลักษณะเป็นดินแดนแคบ ๆ ยาวระหว่างภูเขาพาร์นอนและเทย์เกตุส มีแม่น้ำสมบูร์นคือยูโรตา ที่ทำให้ชาวกรีกที่อพยพผ่านบริเวณแห่งนี้แล้งในสมัยการอพยพครั้งแรกเกิดความรู้สึกว่าบริเวณนี้คือแดนสวรรค์ที่ตนจะยึดเป็นของพวกตนฝ่ายเดียว สำหรับพลเมืองที่อยู่อาศัยที่นี้แต่เดิมทั้งหมดก็ถูกกดลงเป็นทาสของพวกดอเรียนอย่างเด็ดขาด

หลังจากการยึดครองดังกล่าวแล้ว สปาร์ตาก็กลายเป็นศูนย์กลางการปกครองที่สำคัญที่สุดโดยที่บริเวณศูนย์กลางการปกครองของสปาร์ตานั้นมีข้อสังเกตว่าไม่เหมือนกับบอโคโรโพลิส หรือศูนย์กลางความปลอดภัยแบบที่นครรัฐอื่นจัดตั้งขึ้น พลเมืองดอเรียนจะอยู่กระจัดกระจายกันในบริเวณที่ราบต่าง ๆ และแม้ต่อมาเมื่อผู้ชายต้องถูกเกณฑ์เข้ามาเป็นทหารอยู่ที่ศูนย์กลางเกือบ

หมด แต่ชาวเมืองอื่น ๆ ก็ได้อพยพเข้ามาอยู่รวมกันในลักษณะที่นครรัฐอื่น ๆ ได้กระทำ ตาม
ตามเมืองและตามชายฝั่งทะเลจะมีพวกฟรี—ดอเรียนและพวกชาติพันธุ์ดอเรียนผสมไปตั้งถิ่นฐาน
อยู่ทั่วไป จนเมื่อเวลาผ่านไปนานเข้า พวกที่อพยพมาอยู่นอกเมืองเหล่านี้ก็ต้องเสียสิทธิในฐานะ
เป็นพลเมืองของรัฐไป กลายเป็นพวก “Perioeci” หรือ Dwellers Round About มีอิสระในการ
ปกครองตนเองภายในหมู่บ้านของตน บางกลุ่มก็ทำการค้า ไม่มีสิทธิแต่งงานกับพวกสปาร์ตาแท้
และต้องเสียภาษีอย่างหนัก สำหรับพวกฟรี—ดอเรียนยิ่งซ้ำร้ายคือตกเป็นทาส (helots) ทำงาน
หนักในที่ดินของเจ้านายและอาจจะถูกเกณฑ์บ้างในบางครั้งถ้ามีความจำเป็น คนเหล่านี้เป็นพวก
ที่อยู่ในภาวะลำบากเพราะมักจะถูกระวางอยู่เสมอว่าจะลุกฮือขึ้นทำการกบฏ

สำหรับพวกเซอร์ฟ ที่กล่าวถึงในประวัติศาสตร์ของสปาร์ตานั้นคงมิได้หมายความว่าพวก
ที่ถูกกดลงเป็นทาสในสมัยแรกเท่านั้น แต่ต่อมาเมื่อดินแดนต่าง ๆ ของกรีกได้เริ่มออกแสวงหา
ดินแดนนั้น สปาร์ตาก็เริ่มขยายเขตแดนด้วยการรุกรานเพื่อนบ้านเช่นเดียวกัน ทั้งนี้ใกล้กับแนว
เทือกเขาเทเกย์ตสนั้นก็ยังมีที่ราบอีกแห่งมีลักษณะคล้ายกับที่ราบลาสิเดมอนคือที่ราบเมสสิเนียน
พวกเมสสิเนียนได้พยายามที่จะระงับการแพร่ขยายดินแดนของสปาร์ตาแต่ไม่ประสบผลสำเร็จ
และในที่สุดก็จะตกอยู่ภายใต้การปกครองของสปาร์ตาจนได้ ในระหว่างที่ตกอยู่ภายใต้การปกครอง
นี้ พวกเมสสิเนียนพยายามที่จะก่อการกบฏเพื่อล้มล้างสปาร์ตันหลายครั้งแต่ไม่ประสบผลสำเร็จ
และในปี 630 ก็ตกเป็นเมืองขึ้นโดยเด็ดขาด

จากการลุกฮือของดินแดนภายใต้การปกครองหลายครั้งนี้ทำให้ชาวสปาร์ตาเกิดความรู้สึก
ว่า การปกครองชนชาติอื่นที่มีกำลังคนมากกว่านั้นจำเป็นจะต้องมีการเตรียมพร้อมอยู่เสมอจะ
ต้องฝึกฝนพวกตนให้พร้อมรบ ชำนาญการใช้อาวุธ สรุปคือจะต้องสร้างประเทศของตนให้เป็น
รัฐทหารจึงจะสามารถอยู่ได้อย่างปลอดภัย แต่ถึงประมาณเมื่อคริสตศตวรรษที่ 7 สปาร์ตาก็ยังมิได้
สร้างตนเองให้เป็นรัฐทหารได้อย่างพร้อมเพียง ความเป็นอยู่โดยทั่วไปของสปาร์ตันมิได้แตกต่าง
จากประชาชนในนครรัฐอื่นมากนัก ตรงกันข้ามในประวัติศาสตร์ตอนต้นของสปาร์ตาก็กล่าวถึง
พลเมืองซึ่งนิยมการร้องเพลง รักการเต้นรำ และยังเป็นผู้บุกเบิกในด้านดนตรีอีกด้วย มีนักประพันธ์
และศิลปิน โดยเฉพาะจากผลงานที่นักโบราณคดีได้ค้นพบคือการทำเครื่องปั้นดินเผาที่มีการเขียน
ลวดลายอย่างประณีต การแกะสลักงาช้าง เหล่านี้แสดงถึงการใช้ชีวิตอย่างสนุกสนาน และดูค่อนข้าง
จะฟุ่มเฟือยด้วยซ้ำแต่ในเมื่อเกิดความจำเป็นดังที่กล่าวมาแล้ว ชาวสปาร์ตันทั้งมวลก็พร้อมใจกัน
ที่จะยุติความสุข สะดวกสบายทั้งหลายเหล่านั้นเพื่อที่จะสร้างสรรความมั่นคงให้แก่ประเทศและ
ประชาชนในนครรัฐของตน สภาพการณ์เหล่านี้ทำให้สปาร์ตันต้องหันเหตนเองออกจากระบอบ
การปกครองแบบประชาธิปไตย หันไปหาระบอบเผด็จการ อาจจะสรุปสาเหตุในการเปลี่ยนแปลง
ไว้ในที่นี้คือประการที่หนึ่ง สปาร์ตาเป็นนครรัฐที่ตั้งอยู่โดดเดี่ยว ล้อมรอบด้วยภูเขาทางตะวัน-

ออกเฉียงเหนือและภาคตะวันตก ขาดท่าเรือดีที่จะทำให้ชาวสปาร์ตาได้มีโอกาสติดต่อกับประชากร
ในนครรัฐอื่น ทำให้จำเป็นต้องช่วยเหลือตัวเอง ประการที่สอง ชาวสปาร์ตามิได้มีคนชั้นกลาง
มีจำนวนมากพอที่จะพากันลุกฮือขึ้นเรียกร้องหาเสรีภาพเหมือนกับที่ปรากฏในนครรัฐอื่น ประการ
ที่สาม การอพยพเข้ามาในดินแดนทางภาคตะวันออกของคาบสมุทรเพลอปอนเนซุสของชาว
สปาร์ตานั้นเป็นไปในรูปการรุกรานด้วยกำลังทหาร ต้องทำการต่อสู้รบพุ่งกับเจ้าของดินเดิมเป็น
เวลาหลายศตวรรษจนถึงประมาณ 800 ปีก่อนคริสตกาล จึงสามารถยึดครองดินแดนไว้ได้ทั้ง
หมด เหตุเหล่านี้ทำให้ชาวสปาร์ตาดันมีความรู้สึกว่าจะต้องพยายามรักษาความเข้มแข็งทางด้าน
กำลังทหารของตนเอาไว้ โดยเฉพาะในระหว่างที่ชาวนครรัฐกรีกอื่น ๆ กำลังอยู่ในสมัยการแสวง
หาดินแดนใหม่ด้วย

ความอ่อนแอเท่าที่เป็นในขณะนั้น ชาวสปาร์ตาพากันโทษว่าเป็นเพราะอยู่ในระหว่าง
การปกครองแบบอนาธิปไตย (Anarchy) เมื่อสามารถบงชณะดินแดนใกล้เคียงแล้วจึงมีการกำหนด
ให้มีการวางตัวบทกฎหมายใหม่ บุคคลสำคัญคือไลเคอร์กัส ซึ่งมีชีวิตอยู่เมื่อประมาณ 800 เห็นว่า
การที่บ้านเมืองยุ่งยากก็เพราะการทะเลาะวิวาทระหว่างเจ้าผู้ครองและการไม่มีกฎหมายปกครอง
ที่แน่นอน จึงต้องมีการแก้ไขระบอบการปกครองใหม่โดยมีจุดประสงค์ว่า “เพื่อให้สปาร์ตาเป็น
รัฐทหารที่ยิ่งใหญ่” ไม่ว่าจะเป็ดยามสงบหรือยามสงครามจะไม่มีกรายุติการฝึกทหารและจะพยายาม
ให้ประชาชนมีชีวิตความเป็นอยู่ในแบบเดียวกันทั้งหมด ไม่ให้มีการแตกต่างกันเลย

สำหรับตัวไลเคอร์กัสนั้น ไม่สามารถสืบหาประวัติได้แน่ชัด มีลักษณะเสมือนเป็นบุคคล
ในนิยายมากกว่าที่จะมีตัวตนจริง สิ่งยืนยันเกี่ยวกับตัวเขามีเพียงประการเดียวการปฏิรูปสังคมอัน
สืบเนื่องมาจากการวางหลักฐานของบุคคลผู้นี้ เป็นผลงานที่แสดงให้เห็นว่าผู้ที่จะจัดให้มีการ
เปลี่ยนแปลงดังกล่าวได้นั้นจะต้องเป็นอัจฉริยะ

เมื่อร่างกฎหมายเสร็จเรียบร้อยแล้ว ไลเคอร์กัสได้ออกเดินทางไปเดลฟี สั่งไว้ว่าจะต้อง
ไม่มีการเปลี่ยนแปลงใด ๆ ในตัวบทกฎหมายจนกว่าข้าพเจ้าจะเดินทางกลับ “แล้วก็ออกเดินทาง
ไปและอดอาหารจนตาย” การกระทำดังนี้มีผลเท่ากับการห้ามการเปลี่ยนแปลงตัวกฎหมายนี้ชั่วนิ-
รันดร สำหรับผลการปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญของไลเคอร์กัสนั้นเห็นได้ชัดมากในเวลาไม่ถึง 50 ปี
แห่งการปกครองตามรัฐธรรมนูญนั้นคือสปาร์ตาสามารถยึดครองแคว้นลาโคเนียทั้งหมด ครั้น
แล้วก็ยังเข้าสู่สมัยแห่งสงครามอันยาวนานสองครั้งกับพวกเมสสิเนียครั้งแรกกินเวลาตั้งแต่ปี

Chester G. Star. The Credibility of Early Spartan History. *Historia*, XV, No 6 1965 p. 261

743–723 B.C. เจ้าผู้ครองเมสสิเนียนในขณะนั้นคืออริสโตเดมัส (Aristodemus) ต้องเสียพระธิดาเป็นเครื่องบูชาญูเทพเจ้าประจำชาติในขณะนั้น แต่เมสสิเนียนก็ต้องตกเป็นเมืองขึ้นของสปาร์ตาหลายปี จนกระทั่งเมื่อสปาร์ตาทำสงครามกับอาร์กอสเจ้าเมืองคนใหม่คืออริสโตเดมัส (Aristomenes) ก็ก่อการกบฏขึ้น เขาสามารถฆ่าทหารสปาร์ตาตายด้วยมือของเขาเองถึง 300 คน นอกจากนั้นยังสามารถถลกลอบเข้าไปในเขตของสปาร์ตาเอาโล่เข้าไปวางไว้ในวิหารของเทพ "Athene" ซึ่งนับเป็นการท้าทายข้าศึกโดยตรง

ในระยะนี้เองที่ทำให้สปาร์ตาเสื่อมโทรมถึงขนาดเพราะนอกจากจะต้องทำสงครามกับเมสสิเนียนแล้วยังต้องรบกับอาร์กอสและสันนิบาตของพวก Aroadians สปาร์ตันถูกโจมตีในสนามรบครั้งแล้วครั้งเล่าแต่ก็คงต่อสู้ต่อไปอย่างทรหดอาจหาญ กล่าวกันว่าทั้งนี้ด้วยแรงเพลงปลุกใจของนักประพันธ์ชื่อ Tyraeus ซึ่งทำนายชัยชนะไว้ล่วงหน้า จนในที่สุดประเทศพันธมิตรฝ่ายตรงกันข้ามก็แตกกันเอง สปาร์ตารบชนะเมสสิเนียน (ประมาณ 630 B.C.) จึงกดพวกนี้ลงเป็นทาสอย่างสิ้นเชิงไม่ให้เป็นแค่วีรสัลดเหมือนแต่เดิม ต่อจากเมสสิเนียนสปาร์ตาก็ปราบอาร์กอสจนถึงประมาณ 6 B.C. สปาร์ตาก็ได้เป็นใหญ่ในบริเวณคาบสมุทรเพลอปอนเนซุสแต่ผู้เดียว

หลังจากสงครามครั้งนี้แล้วสปาร์ตาก็กลายเป็นพวกที่หวาดกลัวการกบฏ กลัวการแพ้สงครามทำให้ยิ่งพยายามที่จะรักษาการปกครองแบบทหารของตนไว้อย่างสุดความสามารถ ไม่ต้องมีการดินแดนใหม่เพิ่มเติมเพราะเกรงว่าการติดต่อสื่อสารอาจจะนำความยุ่งยากมาสู่นครรัฐของตนส่วนใหญ่จึงห้ามการเดินทางท่องเที่ยวรวมทั้งการค้ากับโลกภายนอก อีกประการหนึ่งก็คือความจำเป็นในเรื่องประชากรที่เป็นชาวสปาร์ตาแท้มีจำนวนเพียง 5–10 เปอร์เซ็นต์ของจำนวนประชากรทั้งหมด ในขณะที่จำนวนทาสมีมากกว่าจำนวนชาวสปาร์ตันแท้ถึงประมาณ 10 เปอร์เซ็นต์ สปาร์ตันจึงจำเป็ต้องดำเนินการปกครองแบบที่มีระเบียบวินัยเฉียบขาดและไม่พยายามสนับสนุนเรื่องเสรีภาพส่วนบุคคลในแง่ของการจัดระบบสังคมและเศรษฐกิจภายในนครรัฐด้วย²

2. การแบ่งชนชั้นในนครรัฐสปาร์ตาก่อนสมัยของไลเคอร์ทัส

ในจำนวนประชากร 400,000 คนนั้นถูกแบ่งออกเป็น 3 ชนชั้นคือ

1. สปาร์ตาแท้ (Spartiates) เป็นลูกหลานของพวกที่เข้ามาบุกดินแดนเหล่านี้จนสามารถยึดครองเอาไว้ได้ จัดเป็นชนชั้นปกครองและถึงแม้ว่าพวกนี้จะไม่เคยทวีจำนวนมากถึง

² Frank Moore Colby, *Outline of General History* (New York; American Book Company, 1900) p p. 78–82

1 ใน 20 ของจำนวนประชากรทั้งหมด แต่ก็ยังเป็นพวกเดียวที่มีสิทธิมีเสียงในทางการเมือง

2. **เพริโออีโก (Perioeci)** หรือ “dwellers around” พวกนี้เป็นพวกที่ไม่มีที่มาแน่นอน แต่สันนิษฐานว่าคงเป็นพลเมืองในบริเวณใกล้เคียงสปาร์ตาเคยเป็นพันธมิตรกัน ครั้นแล้วต่อมาได้ยอมเข้าอยู่ภายใต้การปกครองของสปาร์ตา พวกนี้ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพการค้าและเป็นนักธุรกิจเป็นเจ้าของนาขนาดกลางรวมทั้งถือว่าเป็นเสรีชน แต่ไม่มีสิทธิในทางการเมือง ถูกห้ามแต่งงานกับชาวสปาร์ตาแท้ ถูกเรียกเก็บภาษีอย่างหนัก ในยามสงครามอาจจะถูกเกณฑ์เป็นทหารราบด้วยก็ได้

3. **เฮลอท (Helots)** หรือเซอร์ฟ ได้แก่พวกเชลยศึกที่ถูกจับได้ในการทำสงครามระหว่างรัฐ พวกนี้ถือว่าเป็นสมบัติของรัฐมิใช่ของเอกชนจึงเรียกชื่ออีกอย่างหนึ่งว่าเซอร์ฟของรัฐ เฮลอทพวกนี้เอกชนจะนำไปขาย โอน ปล่อยเป็นเสรีหรือจะฆ่าก็ไม่ได้ จะถูกใช้ทำงานอย่างทารุณที่สุด พวกนี้จึงคิดกบฏอยู่ตลอดเวลา ทำให้สปาร์ตาต้องระมัดระวังด้วยการสร้างกำลังทหารของตนให้เข้มแข็งอยู่เสมอ กองทหารสปาร์ตานี้อาจฆ่าพวกเฮลอทคนหนึ่งคนใดก็ได้ถ้าอยู่ในข่ายสงสัยว่าจะก่อการกบฏ ผู้ที่เฉลียวฉลาดที่อยู่ในกลุ่มนี้จะถูกกำจัดอย่างลึกลับเพื่อป้องกันผู้นำทาสกบฏ

3. รัฐธรรมนูญไลเคอร์เกียน (The Lycurgean Constitution)

พลูทาร์ชและโพลีไบออสกล่าวว่าไลเคอร์กัสได้แบ่งดินแดนลาโคเนียออกเป็น 30,000 ส่วนตามจำนวนประชาชน แต่ทูซีเดดิสกล่าวว่ามิได้มีการแบ่งดังกล่าว ทำให้เป็นเงื่อนไขคิดว่าบางทีอาจจะมีการปล่อยที่ดินแดนเก่าไว้และจัดแบ่งเฉพาะที่ดินที่ได้มาใหม่ก็ได้

เนื้อหาสำคัญ

1. ยกเลิกความเกี่ยวข้องกันในสังคมลาโคเนีย และแบ่งครอบครัวตามที่อยู่ทางภูมิศาสตร์ ยกเลิกระบบครอบครัว พื้นฟูอำนาจขุนนางเพื่อลดอำนาจพ่อค้า

2. ป้องกันมิให้พ่อค้ามีอำนาจมากเกินไป ออกกฎหมายห้ามประชาชนเป็นเจ้าของกิจการอุตสาหกรรม การค้า การขนส่ง ห้ามใช้เงินทอง ให้ใช้เหล็กในการแลกเปลี่ยนเพราะเป็นทาสมีน้ำหนัก ทั้งนี้ก็เพื่อป้องกันการสะสมเงินทอง

3. ให้ชาวสปาร์ตาแท้เท่านั้นมีสิทธิในทางการเมือง การปกครอง และการทำสงคราม

การปกครองของสปาร์ต่ายังคงอาศัยแบบ Patriarchal เดิม คือมีสถาบันสำคัญสามสถาบันที่เป็นที่น่าสังเกตว่าในนครรัฐอื่นนั้น ทั้งสามสถาบันนั้นจะมีการเปลี่ยนแปลงอำนาจระหว่างกัน

อยู่ตลอดเวลา แต่ในสปาร์ตาจะสามารถคุมอำนาจทั้งสามอยู่ในขอบเขตเดียวกันตลอดสมัยแห่งประวัติศาสตร์ของสปาร์ตา โดยไม่มีการแย่งชิงหรือการแย่งอำนาจระหว่างกันแต่ประการใด¹ รูปแบบทั้งสามนี้ก็คือ

1. กษัตริย์ธิปไตย (Monarchy)
2. อภิชนาธิปไตย (Aristocracy)
3. ประชาธิปไตย (Democracy)

1. **กษัตริย์ธิปไตย** คือการมีกษัตริย์สององค์ บางครั้งก็ถึง 4 องค์สืบเชื้อสายมาจากเฮราคลิส ป้องกันการชิงอำนาจระหว่างครอบครัวซึ่งจะมี 3 ชาติกุดคือ Hylleis, Pamphyloi และ Dymenes กษัตริย์ผู้มีอำนาจจัดการเกี่ยวกับพิธีการทางศาสนา ทำการพิพากษาคดี และบัญชาการกองทัพ ส่วนเรื่องอื่น ๆ ต้องขึ้นกับสภาซีเนท ด้วยเหตุนี้เองในสมัยต่อมาอำนาจกษัตริย์จึงถูกลดลงเรื่อย ๆ จนตกไปอยู่ในมืออีเฟอร์ (Ephors)

2. **อภิชนาธิปไตย (Aristocracy)** คือสมาชิกสภาซีเนท (Gerousia) เป็นพวกคนแก่ (Citizens) อายุเกินกว่า 60 ปี มีจำนวนทั้งหมด 28 คน มีการคัดเลือกโดยการเดินแสดงตัวในที่ประชุม การออกเสียงใช้การตะโกนสนับสนุน นับได้ว่าเป็นการแสดงแบบประชาธิปไตยแท้ สำหรับประชากรชั้นใดจะเป็นผู้มีสิทธิเข้ารับการเลือกตั้งนั้นไม่ทราบแน่ แต่จะต้องมีคุณสมบัติ คือต้องเป็นเจ้าของที่ดินในลาโคเนีย เคยรับราชการในกองทัพ และขายอาหารให้กองทัพด้วย สำหรับหน้าที่คือการออกกฎหมาย เป็นผู้ตัดสินคดีอาชญากรรม และวางรูปแบบการเมืองทั่วไป

3. **สภาผู้แทนราษฎร (assembly)** หรือ “apella” ประชาชนชายอายุ 30 ปี ทุกคนมีสิทธิเข้าเป็นสมาชิกได้รวมทั้งหมดประมาณ 8,000 คน จากจำนวนประชากร 37,600 คน ประชุมกันวันพระจันทร์เต็มดวง มีสิทธิรับรองหรือคัดค้านกฎหมาย มีการเลือกตั้งตำแหน่งสำคัญคืออีเฟอร์ 5 คน อีเฟอร์นี้จะมีตำแหน่งเท่ากับตรีบูนของโรมัน คนที่มีอำนาจควบคุมอีเฟอร์ก็คือสภาซีเนท

รัฐบาลเป็นผู้ใช้อำนาจทางด้านการทหารและตำรวจ ให้เยาวชนทำหน้าที่ตำรวจลับ (Krypteia) ตรวจสอบความประพฤติของประชาชนโดยเฉพาะพวกเฮลลท ถ้าสงสัยว่ามีพฤติกรรมผิดปกติก็ฆ่าได้เลย

¹ Cyril E. Robinson, op. Cit., p.53-54

แผนผังแสดงการปกครองของสปาร์ตา

กษัตริย์สององค์

(เป็นหัวหน้านักบวช ผู้พิพากษาและแม่ทัพภายใต้การควบคุมของ Magistrates)

สภาผู้เฒ่า (Council of Elders)

(มีสมาชิก 28 คนอายุเกิน 60 ปี)

สภาผู้แทน (Assembly)

(ประชาชนชายอายุ 30 ปีไม่มีสิทธิโหวต
แต่มีหน้าที่รับรองกฎหมาย)

กำลังกองทัพที่ชาวสปาร์ตานิยมใจก็คือกองทัพบก ซึ่งถือว่าคุณสมบัติสำคัญที่สุดที่ควรมีก็คือ

1. ความกล้าหาญ (courage)
2. ระเบียบวินัย (discipline)
3. ทักษะ (skills)

ประชาชนจะต้องเข้ารับการฝึกเป็นทหารตั้งแต่อายุ 20–60 ปี สิ่งที่เกี่ยวข้องเป็นคติประจำตนของชาวสปาร์ตาคือ “การเป็นคนดีก็คือการเป็นคนแข็งแรงและกล้าหาญ” และ “ตายในสนามรบเป็นเกียรติของทหาร” “มีชีวิตเป็นอยู่อย่างผู้แพ้เป็นความอัปยศซึ่งแม้ผู้เป็นมารดาก็ไม่ยกโทษให้” และ “Return with your shield or on it” เหล่านี้คือคำขวัญที่ผู้เป็นแม่จะสอนบุตรชายที่จะไปรบ

4. ชีวิตของชาวสปาร์ตัน

แรกเกิดถ้าปรากฏว่ามีสุขภาพไม่สมบูรณ์ก็จะถูกพิจารณาให้โยนทิ้งที่หน้าผาเทเกย์ดูล เพราะฉะนั้นชายหญิงที่จะแต่งงานกันจึงต้องมีการตรวจสอบสุขภาพกันเสียก่อน หรืออย่างอาคิแดมุตสามารถจะแต่งงานกับภริยาตัวเล็ก ๆ ได้ก็ต้องยอมให้เธอมีบุตรกับผู้อื่นเสียก่อน เพื่อพิสูจน์ว่าเธอจะสามารถมีบุตรชายที่มีลักษณะสมส่วนได้ สามีต้องยอมยกภริยาให้แก่ชายที่มีลักษณะดีเพื่อที่จะให้ได้ลูกที่มีลักษณะงดงาม ด้วยเหตุนี้ผู้ชายชาวสปาร์ตาก็มีลักษณะดี สตรีสวยงาม พร้อมที่จะเป็นมารดาของนักรบ

เมื่อมีอายุได้ 7 ขวบจะต้องเข้าไปประจำการในกองทัพ เรียกว่าเป็นการฝึกทหารที่ดี การปฏิบัติตนของเด็กชายในค่ายก็คือการเป็นผู้รับใช้ที่ดีของรุ่นพี่ หน้าหนาวต้องเดินเท้าเปล่า สวมเสื้อชั้นเดียว ถูกหัดให้ขโมย เช่น มีเรื่องเล่าถึงเด็กชายกับหมาป่า เด็กชายจับหมาป่ามาซ่อนไว้ในเสื้อคลุม

หมาป่ากัดกระเพาะเด็กจนตาย ในขณะที่เด็กก็ปากแข็งยืนยันว่าไม่ได้ขโมยหมาป่ามาแต่ประการใด เด็กคนนี้ถึงแม้จะต้องเสียชีวิตลงแต่ก็ตาย “ด้วยเกียรติยศที่จะถูกจดจำอยู่ในนิรันดร”

นอกจากนี้ก็มีการเล่นกีฬาเปลือย ปล่อยให้ทะเลาะกัน หักความอดทน ความยากลำบากโดยไม่ปริปาก มีการสอนอ่านและเขียนแต่ยังไม่ถึงขั้นแตกฉาน พลูทาร์คกล่าวว่าไลคอร์ก็สอยกให้เด็กเรียนด้วยการท่องจำมากกว่าการจด และให้เด็กฝึกหัดตามกฎหมายโดยมีผู้แนะนำ เพราะเขาคิดว่าควรสอนให้เด็กเรียนรู้กฎหมายด้วยความเคยชิน ภายใต้จิตใจสำนึก ดีกว่าจะให้เด็กเรียนรู้ก่อนแล้วจึงปฏิบัติ ถือว่าการศึกษาคือการฝึกจริยธรรมมากกว่าฝึกจิตใจ อุปนิสัยสำคัญกว่าสติปัญญา พวกเด็กสปาร์ตันถูกสอนให้สุขุม ให้พวกเฮลอสตีเมเหล่าจนเมาจัด ๆ ให้เด็กสปาร์ตันดูเพื่อจะได้เห็นว่าการเมามาก ๆ น่าเกลียดไม่น่าดูจะได้ไม่อยากทำตาม หาอาหารเอง ขโมย ในขณะที่เดียวกันก็ต้องมีความประพฤติดี ถ้าทำได้ทุกประการจะได้รับการยกย่องให้เข้าร่วมในกิจกรรมทางการเมืองบ้าง เมื่ออายุ 30 ปีก็ได้รับอนุญาตเป็นพลเมืองของรัฐ

เด็กหญิง หักกีฬาพุ่งแหลน วิ่ง มวยปล้ำ ออกกำลังกายเพื่อให้ร่างกายแข็งแรง จะได้เป็นที่ดีของนักรบในโอกาสต่อไป ให้เดินเปลือยกายไปในที่สาธารณะต่อหน้าชายหนุ่ม เพื่อจะได้รู้จักระมัดระวังรักษาร่างกายของตนและพยายามแก้ไขข้อบกพร่องด้วย ขณะเดินรำเธอก็จะร้องเพลงสรรเสริญนักรบ เยาะเย้ยผู้ที่พ่ายแพ้ ส่วน “การพัฒนาการศึกษานั้นเป็นเรื่องของการพัฒนาจิต” ไม่จำเป็นสำหรับชาวสปาร์ตา

ความรัก ชายหนุ่มมีสิทธิที่จะล่วงเสพอได้ตามความพอใจ โดยมากเด็กหนุ่มมักจะหลงรักรุ่นพี่เพื่อหวังจะได้มีการถ่ายทอดความรู้ ความรักแบบนี้มีส่วนดีที่ทั้งสองฝ่ายมีความผูกพันต่อกันอย่างลึกซึ้ง ส่งเสริมให้มีความกล้าหาญในการรบ ก่อนแต่งงานเด็กหญิงจะมีอิสระอย่างเต็มที่ในเรื่องความรัก โสเภณีมีน้อยมาก พวกเฮเตอร์เหมือนในเอเธนส์ จะไม่มีความหมายเลยที่นี่ ชาวลาสิเดมอนจะมีเพียงวิหารเทวีโรโดไตที่เทวีถูกคลุมหน้า ถือดาบ ล่ามโซ่ เป็นสัญลักษณ์ของความโง่งของคนที่แต่งงานโดยถือความรักเป็นใหญ่ ความรักเป็นเรื่องที่ต้องมาเป็นที่สองรองจากความสามรถในการรบเพื่อชาติ จะต้องถูกควบคุมอย่างเข้มงวดโดยรัฐ ผู้ชายจะแต่งงานได้เมื่ออายุ 30 ปี และสตรีเมื่อมีอายุ 20 ปี คนโสดจะถูกหว่านเป็นอาชญากร ถูกตัดสิทธิต่าง ๆ ห้ามดูการเดินรำเปลือยของชายและหญิง พลูทาร์คบันทึกไว้ว่า หนุ่มโสดจะต้องถูกบังคับให้เดินไปในท่ามกลางฝูงชน เปลือยหมดแม้ในฤดูหนาว ร้องเพลงแสดงความเสียใจที่ไม่เชื่อฟังกฎหมาย คนที่หลีกเลี่ยงอาจจะถูกผู้หญิงกลุ่มหนึ่งพาไปโยนทิ้งกลางถนน ดึงแขนดึงขาเล่นอย่างทารุณสำหรับคนที่แต่งงานแล้วไม่มีลูกก็ต้องอับอายคนอื่น และชายอาวุโสที่ไม่มีลูกก็จะไม่ได้รับการเคารวะจากชายหนุ่มสปาร์ตันคนใดเลย

การแต่งงาน พ่อแม่จะให้หนุ่มมาจุดลูกสาวตน เจ้าสาวจะต่อต้านพ่อเป็นพิธี อาจจะใช้วิธีให้เจ้าหนุ่มถูกผลักเข้าไปในห้องที่มีเจ้าสาวเท่าจำนวนกัน เลือกคู่และเจ้าสาวก็จะถูกส่งกลับไปอยู่กับพ่อแม่ เจ้าหนุ่มก็กลับเข้าประจำการ อย่างที่พลุทาร์ชว่าชายหนุ่มและหญิงสาวอยู่ด้วยกันนานจนบางครั้งมีลูกโดยที่สามีไม่เคยเห็นหน้าภรรยาในเวลากลางวันเลย เมื่อพร้อมแล้วก็จะปลุกบ้าน อาจจะมีรักกันหลังจากเป็นสามีภรรยากันแล้วมากกว่าจะเป็นความรักก่อนแต่งงาน ชาวสปาร์ตันอาจจะคุยได้ว่าไม่มีการประพฤติดนอกใจภรรยา ข้อนี้อาจจะจริง เพราะว่าชาวสปาร์ตันมีความรักเสรี เพราะสามีอาจจะเชิญชวนให้ผู้อื่นมาเกี่ยวข้องกับภรรยาตน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในหมู่ผู้หญิง การหย่าร้างมีน้อยมาก นายพลคนหนึ่งคือไลเซนเดอร์ถูกทำโทษเพราะละทิ้งภรรยาไปมีภรรยาใหม่ที่สวยกว่าภรรยาของตน

ฐานะของสตรีสปาร์ตาคิดว่าผู้หญิงกรีกอื่น ๆ มีอิทธิพลเหนือสามีและสมบัติทั้งหมด อยู่ในมือเธอ ใช้ชีวิตอย่างฟุ่มเฟือย มีเสรีภาพอย่างเต็มที่ในขณะที่สามีไปรบและต้องกินอาหารในโรงทหาร ชายอายุ 30-60 ปีต้องกินอาหารที่รัฐจัดให้ ทั้งนี้ก็เพื่อที่จะได้เคยชินกับสภาพแร้นแค้น ไม่มีโอกาสใช้ชีวิตในบ้าน จะหาความสำราญใด ๆ ก็ไม่ได้ ประชากรสปาร์ตาก็ไม่มีคนอ้วนลงพุง ถ้าใครรับประทานมากเกินไปกลับจะถูกเนรเทศ ไม่นิยมการดื่มเหมือนในเอเธนส์ความแตกต่างระหว่างคนรวยกับคนจนไม่มีเพราะทุกคนมีการแต่งกายและการดำรงชีวิตที่เหมือนกันโดยตลอด นอกจากนี้ก็ไม่มีการต้อนรับชาวต่างประเทศ ถ้าจะเข้ามาต้องมีตำรวจควบคุมจนกว่าจะออกไปพ้นชายแดน ชาวสปาร์ตันเองก็จะเดินทางออกนอกประเทศไม่ได้ นอกจากจะได้รับความยินยอมจากรัฐบาล การกระทำดังนั้นก็เพราะไม่ต้องการให้พลเมืองของตนรู้จักความฟุ้งเฟ้อความงามของศิลปะที่อื่น โดยเฉพาะในการดำรงชีวิตของชาวสปาร์ตันในลักษณะนั้นนั้นได้มีผู้วิจารณ์ไว้ว่า “อันที่จริงแล้ว ประชากรสองในสามนั้นคือเชอร์ แต่เจ้านายสปาร์ตานั้นเองที่เป็นทาสของรัฐ”

4. การดำเนินนโยบายต่างประเทศ

ฐานะของสปาร์ตาในกรีซก็คือความยิ่งใหญ่ทางด้านทหาร ทั้งนี้เพราะความจำเป็นในการปกครองพลเมืองที่จำนวนมากกว่าพลเมืองสปาร์ตันแท้ตั้งได้กล่าวมาแล้ว อย่างไรก็ตามยังมีความจำเป็นนอกเหนือไปจากนั้นอีกคือ ในสงครามเมสสิเนียนได้ทำให้มีการปฏิวัติทางสังคม สปาร์ตันเป็นอันมาก ยุทธวิธีรบก็เปลี่ยนไปจากการรบแบบเดิมคือนักรบแต่ละคนถือความกล้าหาญและการตัดสินใจในขณะที่รบเป็นเกณฑ์ที่จะเข้าฟาดฟันศัตรู แม้ทัพที่จะขึ้นมาแสดงฝีมือในการใช้อาวุธอย่างภาคภูมิ แต่พอถึงสมัยสงครามเมสสิเนียนนั้นการรบเปลี่ยนไป เริ่มมีการรบโดยใช้กองทหารอาวุธหนักที่เรียกว่า “ฟาลังก์” ซึ่งพวกยูเบียนเคยใช้มาก่อนเมื่อประมาณหนึ่งศตวรรษก่อน

หน้านี้ พวกกรีกอื่น ๆ ยอมรับเป็นแบบต่อมารวมทั้งสปาร์ตันเองด้วย การรบแบบนี้ต้องมีการฝึก ความพร้อมเพรียงและความเป็นระเบียบมากขึ้น การรบส่วนใหญ่ต้องเป็นการต่อสู้กันในที่ราบโล่ง การแต่งกายนักรบตามแบบโฮเมอร์ มีการสวมเกราะทองบรอนซ์ ใช้อาวุธโล่ เกราะ และหอกยาว ยืนเข้าแถวเป็นแนวเรียงหน้ากระดานแปดแถว การทำการต้องผสมกลมกลืนกันเป็นอย่างดีพลาด พลังไม่ได้ เช่น ถ้าแถวโล่เสียหลัก แถวหลังก็จะปราศจากการป้องกัน การฝึกฝนในการรบแบบนี้ จึงกลายเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง

สำหรับสปาร์ตานั้นมิได้เป็นนครรัฐยิ่งใหญ่มาแต่เดิม ตรงกันข้ามในสมัยดอเรียนเข้ามา เป็นใหญ่ในบริเวณคาบสมุทรเพลอปอนเนซุสใหม่ ๆ นั้น นครรัฐที่ยิ่งใหญ่ก็คืออาร์กอส ครอบ ครองบริเวณไมซีเนียเป็นผู้นำผู้สืบเชื้อสายดอเรียนอื่น ๆ ต่อมาในปี 668 อำนาจของสปาร์ตาก็ เริ่มเรืองรองขึ้นมาเป็นคู่แข่งกับอาร์กอส ในการสงครามระหว่างกัน ปรากฏว่าสปาร์ตันเป็นฝ่าย แพ้ยับเยิน เพราะสปาร์ตาดำเนินยุทธการสงครามอย่างรุนแรงกับไมลีเนียด้วย หลังสมัยรัฐธรรมนูญ ไลเคอร์เกียน สปาร์ตันพยายามฝึกฝนกองทหารของตนอย่างเข้มแข็งจนเกิดสงครามกับเพื่อนบ้าน คือเทเจีย ในการรบระหว่างกันสปาร์ตาเอาชนะไม่ได้ ต้องยอมเป็นพันธมิตรกับเทเจียนถึงตอนนี้ อาร์กอสเห็นเป็นโอกาสเปิดฉากการแย่งดินแดนกัน โดยการคัดเลือกนักรบฝ่ายละสามร้อยคนเป็น ผู้รบกันเพื่อตัดสินชัยชนะเมื่อปี 546 ทั้งหมดถูกฆ่าตายเหลือทหารอาร์กอสสองคน และทหารสปาร์ตา หนึ่งคน เมื่อมาถึงขั้นนี้ทหารอาร์กอส ก็เดินทางกลับนครรัฐประกาศว่าพวกตนเป็นฝ่ายชนะ แต่ทหาร สปาร์ตันที่ยืนโดดเดี่ยวอยู่ในสนามรบประกาศว่ามีตนเหลือเพียงผู้เดียวในสถานที่รบแสดงว่าตน เป็นฝ่ายชนะ เกิดทะเลาะกันอีกครั้งหนึ่งและกลายเป็นสงครามระหว่างนครรัฐทั้งสองอีกครั้ง ผล ปรากฏว่าครั้งนี้สปาร์ตันเป็นฝ่ายมีชัยเป็นการกำจัดศัตรูสำคัญที่แย่งชิง อำนาจกันบนคาบสมุทร เพลอปอนเนซุสอย่างเด็ดขาด สปาร์ตันถือเป็นหน้าที่และความจำเป็นอันยิ่งใหญ่หลังจากนั้น ที่จะต้องคอยดูแลไม่ให้อาร์กอสเงี้ยวหัวขึ้นมาได้อีกเป็นอันขาดและถือโอกาสครอบครองคาบสมุทร เพลอปอนเนซุสอย่างเด็ดขาดในช่วงที่สองแห่งคริสตศตวรรษที่ 6 จัดตั้งสันนิบาตขึ้นรวมนครรัฐ ต่าง ๆ เข้าด้วยกันเว้นอาร์กอสและเอเคีย จุดประสงค์ในการรวมนี้มีอย่างเดียวคือเพื่อการเกณฑ์ ทหาร ไม่มีการเสียเครื่องบรรณาการใด ๆ ยกเว้นในระหว่างสงครามนั้น สมาชิกของสันนิบาตจะ ต้องส่งกำลังทหารสองในสามของตนมาช่วยสปาร์ตารบ ส่วนการปกครองในแต่ละนครรัฐนั้น แต่ละนครรัฐยังคงมีสิทธิปกครองตนเองเต็มที่ ระบอบการปกครองที่สปาร์ตาเห็นว่าสอดคล้อง กับตนดีที่สุด ก็คือการปกครองในระบอบอนาธิปไตย สปาร์ตาจะให้ความสนับสนุนการปกครอง แบบนี้ในนครรัฐต่าง ๆ อย่างเต็มที่ ไม่สนับสนุนทรราชย์ และระบอบประชาธิปไตยเพราะอาจ จะมีการปลุกปั่นให้ประชาชนลุกขึ้นเรียกร้องสิทธิ อันจะก่อให้เกิดความยุ่งยากและเป็นอุปสรรค ในการบริหารประเทศของคณะผู้ปกครอง ด้วยเหตุนี้จึงไม่เป็นที่น่าสงสัยเลยที่ระบอบการปกครอง

ประชาธิปไตยของเอเธนส์กลายเป็นสิ่งที่สปาร์ตาทือว่า เป็นระบอบการปกครองที่เป็นอันตรายต่อสปาร์ตา เอเธนส์เองก็กลายเป็นศัตรูสำคัญของสปาร์ตาไปโดยอัตโนมัติ¹

5. สรุปผลการปฏิรูปของไคลเซอร์กัท

1. ลักษณะที่เห็นได้ชัดคือการไม่เอื้อประชาธิปไตยมากไปกว่าการมุ่งควบคุมกิจการทุกอย่างโดยรัฐ ทั้งนี้เพื่อมุ่งการควบคุมพวกเฮลลอสให้อยู่ในอำนาจ สิ่งแรกที่จะต้องทำคือการเพิ่มจำนวนผู้มีสิทธิเป็นพลเมือง เพิ่มจำนวนทหารใหม่ เป็นทหารใหม่ที่จะไม่มีการเรียกร้องสิทธิใด ๆ มากขึ้น ชาติগুলุดั้งเดิมสามชาติกุกซึ่งทำหน้าที่บริหารถูกเพิ่มเป็น 5 ชาติกุก อำนาจและอภิสิทธิ์ของพวกเขาได้รับการขยายมากขึ้น ประชาชนก็ถูกข่มให้ลดสิทธิทั้งหมดลงโดยปริยาย

2. การแต่งตั้งอีเฟอร์ 5 คนเพื่อทำหน้าที่บริหาร ซึ่งแต่เดิมเคยมีมาจนคริสต์ศตวรรษที่ 8 ได้เพิ่มสมบูรณในสมัยที่มีการเลือกอีเฟอร์ 5 คนจาก 5 ชาติกุกนี้เอง ผู้ที่ทำหน้าที่เลือกคือสภาเพลลา การทำงานของพวกอีเฟอร์นั้นมีลักษณะคล้ายกับการทำงานของทรีบูนโรมันกล่าวคือเป็นตัวแทนของประชาชนทั่วไป มีหน้าที่จัดการประชุมในสภาเพลลา ต่อมาก็ประมาณครึ่งศตวรรษ อำนาจนี้จึงหมดไปกลายเป็นอีเฟอร์ที่ควบคุมอำนาจทั่วนครรัฐ บางครั้งก็เห็นสภาเจอร์เซียด้วยซ้ำ ทำหน้าที่ควบคุมกษัตริย์และบางครั้งสามารถพิพากษากษัตริย์ด้วย สปาร์ตาทือว่าการปกครองของตนนั้นเป็นระบอบกษัตริย์ประชาธิปไตยมีรูปแบบเป็นอภิชนาธิปไตยแต่ก็อยู่ในความดูแลของประชาชนตามแบบประชาธิปไตยด้วย เพียงแต่ประชาชนมิได้มีอำนาจแท้จริง มิได้มีการระบุว่าจะให้เสรีภาพแก่ประชาชน ประชาชนยังไม่เด็ดขาดระเบียบวินัยในชีวิตของประชาชนยังคงเข้มงวด กฎหมายเด็ดขาด แต่ทั้งนี้ก็เพื่อความเข้มแข็งในการปกครองในนครรัฐ

หลักการสำคัญที่ระบุไว้คือ

1. วินัยอันเฉียบขาดปราศจากการชักถาม
2. รวมชีวิตของชาวนครรัฐให้เป็นหนึ่งเดียว มีจุดมุ่งหมายร่วมกัน
3. ประสิทธิภาพของกองทัพคือการกดขี่พวกเซอร์ ไว้ในอำนาจ

สภาพของชาวเมืองก็คือพลเมืองในรัฐของตนที่มีสภาวะเป็นทหารด้วย

3. ห้ามการแต่งงานระหว่างชนชั้นอย่างเด็ดขาด ห้ามการติดต่อกับนครรัฐอื่นเพราะจะทำให้มีการผสมสายเลือด การกระทำดังนี้ทำให้พลเมืองสปาร์ตันแท้ลดจำนวนลงเรื่อย ๆ เมื่อ

¹ Ibid., p.p. 56–60

ประมาณต้นศตวรรษที่ 5 มีพลเมืองชายประมาณ 4000 คน ในขณะที่มีพวกเฮลลอปประมาณ 200000 คน พวกสปาร์ตันแก้ปัญหานี้ด้วยการลอบฆ่าเด็กเฮลลอป และถ้าสงสัยพฤติกรรมของเฮลลอปคนใดก็มีสิทธิฆ่าได้ทันที การกระทำดังนี้อันที่จริงแล้วก็ไม่ใช่การแก้ปัญหา จึงต้องหันมาใช้ความพยายามฝึกฝนพวกสปาร์ตันด้วยกันเองอย่างหนักตลอดชีวิตดังที่ได้กล่าวมาแล้ว

การที่ต้องฝึกฝนดังกล่าวนี้มีผลทั่วไปเกี่ยวกับสภาพความเป็นอยู่และชีวิตโดยทั่วไปของชาวสปาร์ตาคือ ความเชื่อที่ว่ามนุษย์จะต้องมีร่างกายแข็งแรง อดทนต่อความยากลำบากดังที่มีผู้ลงความเห็นไว้ การที่ชาวสปาร์ตันยินดีไปตายในสงครามก็เพราะต้องการหนีความยากลำบากทั้งในด้านการใช้แรงงานและการดำรงชีวิต คนเจ็บถือว่าเป็นผู้มีความผิดเพราะไม่รู้จักรักษาร่างกายให้แข็งแรง ความเชื่อมั่นในตัวบทกฎหมายมีมากดังที่กษัตริย์องค์หนึ่งของสปาร์ตากล่าวกับเซอร์กซีส กษัตริย์เปอร์เซียว่า

“แม้ชาวสปาร์ตาจะดูเหมือนกับไม่มีเสรีภาพในการดำรงชีวิต ต้องอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์และกฎหมาย

แต่ชาวสปาร์ตันก็มีความเชื่อมั่นในกฎเกณฑ์และตัวบทกฎหมายของเขา ยิ่งเสียกว่าที่พลเมืองของท่าน จะพึงมีความเชื่อมั่นอย่างนั้นต่อท่านผู้เป็นกษัตริย์เสียอีก”

ไม่ปรากฏมีนักประพันธ์ ปกฏีมากร และสถาปนิกเลยหลังจากปี 550 เป็นต้นมา มีแต่เพลง ร้องรำเอย ๆ ความสามารถส่วนบุคคลไม่มีการแสดงออก ไม่สนใจงานวิทยาศาสตร์ วรรณคดี และปรัชญา ระเบียบวินัยโดยทั่วไปมีลักษณะกระด้าง มีความตั้งใจแน่วแน่ คุณลักษณะสูงส่ง เช่น ความเชื่อที่ว่า “ตายเสียดีกว่าที่จะมีชีวิตอยู่อย่างผู้แพ้” ในขณะที่เอเธนส์จะมุ่งที่การผนึกรวมความคิดเพื่อสร้างสัมพันธที่ดีต่อโลก อันมีลักษณะตรงกันข้ามกับสปาร์ตันโดยสิ้นเชิง และเมื่อสปาร์ตาถึงกาลอวสานจึงทำให้ไม่มีสิ่งใดเหลืออยู่พอจะเป็นเครื่องยืนยันได้ว่าครั้งหนึ่งสปาร์ตาเคยมีความยิ่งใหญ่เพียงใด ชาวสปาร์ตามีความเชื่อในเรื่องที่ว่าชีวิตเป็นอนุตมการณ์ ชาวสปาร์ตันแท้จะต้องไม่ทำนา ค้าขายหรือประกอบอาชีพอื่นใดนอกจากเป็นทหารอาชีพ แม้จะมีที่ดินก็ให้พวกเฮลลอปทำนาให้ ตัวเองต้องไปกินข้าวในค่ายทหารโดยเอาผลิตผลของตนไปด้วย ถ้ามีผลิตผลไม่พอก็ไปกินข้าวได้ แต่ไม่มีสิทธิในการออกเสียงลงคะแนนใด ๆ ชีวิตครอบครัวถูกจำกัดมาก อายุ 7-30 ปี ผู้ชายจะถูกฝึกในโรงทหาร เด็กผู้หญิงมีการฝึกทางด้านกายภาพบ้าง พวกโซบาไรท์ ซึ่งครั้งหนึ่งได้รับเชิญให้มาเข้าร่วมในการรับประทานอาหารกับสปาร์ตายังถึงกับอุทานด้วยความประหลาดใจเป็นทำนองพึมพำว่าเพราะเหตุใดชาวสปาร์ตันจึงไม่กลัวตายในสนามรบ และชาวสปาร์ตันก็ตอบว่า “แม้ชาวกรีกทุกคนจะรู้ว่าอะไรคือความถูกต้อง แต่ก็มีแต่ชาวสปาร์ตันเท่านั้นที่ได้ลงมือกระทำในสิ่งที่ถือว่าเป็นความถูกต้องนั้น”

ข้อสังเกตเกี่ยวกับแบบการปกครองของสปาร์ตา

ถึงแม้สปาร์ตาจะเป็นรัฐที่มีความเข้มแข็งทางทหารนับว่าเป็นเยี่ยมในบรรดานครรัฐกรีกทั้งหมด แต่การที่สปาร์ตาแยกตัวออกโดดเดี่ยวทำให้ไม่มีโอกาสได้รับอารยธรรมจากภายนอก ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับอารยธรรมที่มีความสมบูรณ์ทั้งหลาย ความคิดเห็นส่วนบุคคลและความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ถูกเก็บกัก หรืออาจกล่าวได้ว่าไม่มีการเปิดโอกาสให้แสดงออกทำให้เกิดความล้าหลังในวิชา ความรู้และความคิด นอกจากนี้วิธีการปกครองของสปาร์ตาก็อาจทำให้ผู้ศึกษาเกิดความคิดว่ากรปกครองแบบที่เข้มงวดอยู่เฉพาะแบบหนึ่งแบบใดโดยเด็ดขาดนั้นย่อมจะไม่สามารถดำรงอยู่ได้ตลอดไป

สรุปท้ายบทที่ 4

1. บริเวณที่ตั้งของสปาร์ตาก็คือที่ราบระหว่างหุบเขาลาซิเดมอน เป็นดินแดนแคบ ๆ ยาวระหว่างภูเขาพาร์นอน และเทย์เกตุส มีแม่น้ำสมบูร์นคือยูโรตา
2. พวกเซอร์ฟในสปาร์ตา คือพวกเมสลิเนียนที่รบแพ้สปาร์ตาและถูกกดลงเป็นทาส ทำให้นโยบายของสปาร์ตาต้องเป็น
 - 2.1 การปกครองชนชาติอื่นที่มีกำลังมากกว่าทำให้ต้องเตรียมพร้อมอยู่เสมอ
 - 2.2 การปกครองที่เหมาะสมที่สุดคือแบบรัฐทหาร (Totalitarianism)
 - 2.3 ไม่มีผลงานทางด้านอารยธรรมมากนัก
 - 2.4 ความเป็นรัฐโดดเดี่ยว ล้อมรอบด้วยภูเขา ขาดท่าเรือดี ทำให้ต้องช่วยเหลือตัวเอง
 - 2.5 รัฐธรรมนูญไลเคอร์กัส
 - 2.6 ทำให้ชาวสปาร์ตากลายเป็นพวกที่หวาดกลัวการกบฏ กลัวการแพ้สงคราม
 - 2.7 นโยบายต่างประเทศคือ การห้ามติดต่อกับโลกภายนอก
 - 2.8 จำนวนทาสมีมากกว่าชาวสปาร์ตาแท้ถึงประมาณ 10%
 - 2.9 ไม่สนับสนุนเสรีภาพส่วนบุคคล
3. การแบ่งชนชั้น
 - 3.1 Spartiates
 - 3.2 Perioeci
 - 3.3 Helots
4. ศึกษาสภาพชีวิตของชาวสปาร์ตาตั้งแต่เกิด
 - 7 ขวบประจำการในกองทัพ
 - 30 ปีได้เป็นพลเมืองของรัฐ แต่งงานได้ (สตรีอายุ 20 ปี)
 - 30–60 ปี มีชีวิตอยู่ในค่ายทหาร
 - คำกล่าวที่ว่า “แท้จริงแล้วผู้ที่เป็นทาสของรัฐก็คือพวก Spartiates